

Lesson 4: Exercise Pages 78 - 80

Sanskrit to English

1. कश्चिद्^{1/1} कुमारः कतिपयान् दिवसान् न्यग्रोधपादपस्य छायायां^{7/1} वने ध्यानं आचर्य^{आ-चर् ger} तापसस्य अल्पां पर्णशालां^{2/1} गत्वा^{गम् ger} तं^{2/1} तापसं अवदत्^{वद् 1P imperf III/1} ।

A young man, having practised meditation for some days in the forest in the shade of a banyan tree, (and) having gone to the small leaf-hut of an ascetic, said to that ascetic.

2. परमं महादेवं दृष्ट्वा^{दृष् ger} स्वर्गस्य आनन्दं अन्वभवम्^{अनु-भू 1P imperf III/1} ।

“Having seen the supreme great god, I experienced the joy of heaven.

3. अतः⁰ किं^{1/1} अधिकेन ध्यानेन इति ।

Therefore what is with additional meditation?”

4. क्षणं^{2/1} एव चिन्तयित्वा^{चिन्त् ger} तापसः तं^{2/1} प्रत्यवदत्^{प्रति-वद् 1P imperf III/1} ।

Having thought only for an instant, the ascetic replied to him.

5. वस्तुतः⁰ परमं लोकस्य ईश्वरं न दृष्ट्वा स्वर्गस्य आनन्दं न अनुभूय^{अनु-भू ger} त्वं^{1/1} ध्यानस्य मध्ये सुप्तत्वा^{स्वप् ger} तानि द्रव्याणि निद्रायां^{7/1} एव अपश्यः^{दृष् 1P imperf II/1} ।

“Without really having seen the supreme lord of the world, without having experienced the joy of heaven, having slept in the middle of meditation, you saw those things in (your) dream alone.

6. परमं सत्यं दुर्लभम् ।

The ultimate truth is difficult to attain.

7. मोक्षस्य लाभः दुष्करः ।

The attainment of liberation is difficult.

8. अतः⁰ नरः प्रभूतान् एव वर्षान् ध्यानं कर्तुं^{कृ inf} अर्हति^{अर्ह 1P pres III/1} न कतिपयान् दिवसान् इति ।

Therefore man must do meditation for many years indeed, not a few days.”

9. तस्य तापसस्य वचनं श्रुत्वा^{ger} परं विषादं गत्वा तं^{2/1} ग्रामं प्रत्यागच्छत्^{प्रति-आ-गम् 1P imperf III/1} यत्र⁰ कुलं अवसत्^{वस् 1P imperf III/1} ।

Having heard the words of that ascetic, having gone to the greatest despair, he returned to that village where his family lived.

10. सः^{1/1} जनकं अवदत् ।

He told his father.

11. अविरतं प्रयत्नं विना⁰ स्वर्गः दुष्प्रापः इति ।

“Without continuous effort, heaven is difficult to reach.”

12. जनकः तं^{2/1} प्रत्यवदत्^{प्रति-वद् 1P imperf III/1} अवश्यम्⁰ एव पुत्र^{8/1} । तस्मात्^{5/1}कारणात्^{5/1} कतिपयाः^{1/+} एव तं^{2/1} अधिगच्छन्ति^{अधि-गम् 1P pres III/+} इति ।

(His) father replied to him. “Of course, son. Due to that reason only some attain it.”

English to Sanskrit

1. एकदा कश्चिद् कुमारः महादेवं शिवं निद्रायां साक्षात् अपश्यत् अतश्च मोक्षं अदुष्प्रापं चिन्तयित्वा जनकं अवदत् ।

2. किं प्रभूतेन ध्यानेन ।

3. मोक्षस्य लाभः न दुष्करः इति ।

4. तत् वचनं श्रुत्वा विस्मयेन आक्रान्तः जनकः तं कुमारं प्रत्यवदत् ।

5. पुत्र अविरतं प्रयत्नं विना नरः स्वर्गस्य आनन्दं न अधिगच्छति ।

6. मोक्षः न निद्रा एव ।

7. वस्तुतः मोक्षः लोके परमं सत्यम् ।

8. कतिपयाः तापसाः एव प्रभूतान् वर्षान् वनस्य मौने महादेवं ध्यात्वा मोक्षं अधिगच्छन्ति इति ।

9. तदनन्तरं सः कुमारः ग्रामस्य बहिः वनं गत्वा न्यग्रोधपादपस्य छायायां न्यषीदत् तत्र च दीर्घं कालं
ध्यात्वा अचिन्तयत् वस्तुतः मोक्षः दुष्प्रापः इति ।
-